

עובדים זרים ולוקשים ישראליים

מאת דן בן-דוד

שוב סגר. שוב העובדים אינם מגיעים מן השטחים, ושוב לחץ כבד מהקבלנים לאפשר כניסת עובדים זרים נוספים לארץ. טענתם: "הישראלים אינם מוכנים לעבוד בענף הבניה". אך מתבקשת השאלה, מדוע לא? אולי בגלל שאותם קבלנים מציעים לעובדיהם תנאי עבודה ושכר המתאימים יותר לעולם השלישי? למה לשלם שכר מינימום ולעמוד בכל התנאים הסוציאליים המתחייבים על פי חוק אם ניתן להכניס עובדים נוספים מחו"ל ולהמנע מכך? מעבר להשלכות לגבי העובדים הישראלים, שאליהם נגיע מיד, נודף ריח גזעני לא נעים מהמשך ההפליה נגד העובדים מחו"ל. בסרט הזה כבר היינו. נהנים ממנו מאוד הקבלנים, אבל מחיר ההפקה שהם גובים מהחברה הישראלית גבוה למדי – על כל היבטיו.

מעבר לעובדה ששיעור הזרים בכוח העבודה הישראלי כבר היום הינו בין הגבוהים בעולם המערבי (על פי בנק ישראל), ומבלי לעסוק כלל בהשלכות ארוכות הטווח של התופעה על אופיה החברתי של המדינה, הפגיעה הקשה ביותר של הזרים הינה על העובדים הישראלים הלא-מיומנים שאותם מחליפים הזרים. שיעורי האבטלה הינם דו-ספרתיים אצל העובדים הישראלים הלא-מיומנים והשכר נמוך מאוד אצל שאר הלא-מיומנים אשר בכל זאת מצליחים למצוא עבודה. לא בכדי נמצאת היום ישראל עם רמת אי-שוויון בהכנסות שהינה בין הגבוהות בעולם המערבי (על פי המוסד לביטוח לאומי). הפערים הכלכליים בתוכנו אינם רק גדולים מאוד בקני מידה בינלאומיים, הם ממשיכים לגדול משנה לשנה.

אי-השוויון בהכנסות בארץ נוצר בעיקר בשל השינויים המבניים שעובר המשק הישראלי שבעקבותיהם גדל הביקוש לעובדים מיומנים וקטן הביקוש היחסי לעובדים לא-מיומנים. טיפול שורשי בבעית אי-השוויון מחייב מתן חינוך והכשרה טובים יותר ושוויוניים יותר לכל תושבי המדינה – אך אין די בצעדים אלה בלבד. שוק העבודה הוא כמו שווקים אחרים. אם הביקוש למוצר (במקרה זה, עובדים לא-מיומנים) קטן בזמן שההיצע גדל, המחיר (קרי, השכר) ירד וישארו מוצרים על המדף (כלומר, עובדים מובטלים) כתוצאה מעודף ההיצע. אלה חוקי הכלכלה הבסיסיים ביותר, וזה המצב היום ב"שוק" לעובדים לא-מיומנים כאשר הקבלנים רוצים להגדיל עוד יותר את ההיצע על ידי הבאת עובדים לא-מיומנים נוספים מחו"ל.

אין כל הצדקה שהמדינה תמשיך לסבסד את הקבלנים על חשבון העובדים הישראלים – ועל חשבון כל משלמי המסים הנדרשים לממן את דמי האבטלה ותשלומי הבטחת הכנסה הנוספים הנובעים מהימצאות הזרים בארץ. הקבלנים אינם יכולים להסתתר מאחורי הטענה שישראלים אינם מעוניינים לעבוד בענף. שישפרו את התנאים ויראו איך יהיו מוכנים.

על תתבלבלו במה שלכאורה נראית כמו בעיית הביצה והתרנגולת. אמנם לא ניתן לשלם שכר גבוה לעובד הנותן תפוקה נמוכה – ואכן התפוקה לעובד בענף הבניה הינה בין הנמוכות בעולם המערבי. אך הפריון הנמוך אינו גזירה משמיים. ענף הבניה בישראל משתמש בפחות הון ותשומות לעובד מרב מדינות המערב (על פי חברת אפלייד אקונומיקס) ולכן התפוקה לעובד כל כך נמוכה. אם אין די בכך, ירד הפריון הכולל בענף הבניה ב-25% (על פי בנק ישראל) מאז התחילו להגיע לארץ העובדים הזרים בתחילת שנות התשעים. הפכנו את העובדים בבניה לכל כך זולים שאין לקבלנים שום תמריץ להשקיע בהון ובתשומות כדי להגדיל את הפריון למימדים מערביים המאפשרים שכר הולם.

הקבלנים התמכרו לעובדים הזולים וכולנו משלמים את המחיר. אין שום הצדקה כלכלית – שלא לדבר על אתית – שחוקי העבודה החלים על מעסיקי ישראלים לא יחולו גם על מעסיקי עובדים זרים. זאת ועוד. יש לחייב את מעסיקי הזרים לשלם פרמיה מיוחדת אשר תכסה את דמי האבטלה והבטחת הכנסה הנובעים מהימצאות הזרים בארץ. ברגע שעלות העסקת הזרים לא תצדיק את העסקתם, תעלם התופעה. על הקבלנים להתמודד עם המשק הישראלי הקיים. מי שאינו יודע איך להפיק רווחים בענף תחרותי, שיפנה את מקומו לאחרים שיהיו מוכנים לשנות את שיטות העבודה להתאימם לעולם הראשון שאליו המדינה משתייכת.